

L'ESPILL

Continuar sirgant amb Jesús Moncada

Si el 2005 no hagués agafat el llaüt que no torna, el dia 1 de desembre Jesús Moncada hauria fet 80 anys. Personalment, hi trobo una magnífica ocasió per a retornar a les seues narracions i, així, recórrer amb ell els carrers de l'antiga Mequinensa, mítica, i les aigües, també mítiques, del curs catalanoparlant de l'Ebre; reviure cada una de les seues històries, algunes de ben insòlites; respirar aquell ambient liberal i republicà d'un poble que viu de la mina i del riu; jugar a detectar els simbolismes que s'hi amaguen; fer-la petar, i potser fer un cafè, amb aquells variadíssims personatges, sovint sorprenents; observar els mons contraposats i la crítica social, tan present; recrear-me en aquelles excelsos dosis d'ironia i, fins i tot, d'humor; gaudir amb el llenguatge fluid i riquíssim, aconseguit a força d'invertir molts esforços en la seua elaboració literària; extraure'n, en definitiva, alguna cosa més a cada nova lectura. Perquè Moncada té la virtut que et

convida a tornar-hi i viure-ho sempre com una festa de gaudi i de nous descobriments.

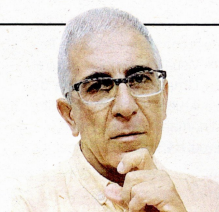
El meu primer contacte, literari, amb Jesús Moncada va ser a *El cafè de la Granota* (1985), un recull de narracions que em va entusiasmar. La seua manera d'explicar les històries em va enganxar de seguida i, en els personatges, hi veia reflectits personatges del meu propi poble. Això em va portar de seguida a *Històries de la mà esquerra*, l'anterior llibre de relats, que havia aparegut el 1981. Després, inexorablement, ja vaig estar atent a la publicació de les novel·les *Camí de sirga* (1988), *La galeria de les estàtues* (1992) i *Estremida memòria* (1997) i del tercer llibre de relats breus, *Calaveres atònites* (1999). I ja no n'hi va haver més. El nou llibre en què Jesús Moncada estava treballant, *Dante SA*, va quedar inèdit. En total, sense comptar alguns altres textos escadussers i accessoris, un corpus de només sis volums, però d'una grandesa capaç d'omplir tota una

biblioteca.

L'altre primer contacte, personal, amb Jesús Moncada, el vaig tindre l'any 2000 arran d'elaboració d'una extensa proposta didàctica titulada *La Mequinensa de Jesús Moncada*, adreçada al professorat de secundària. A la seu de l'editorial La Magrana, jo i dos companys més vam tindre ocasió d'escoltar de la seua pròpia boca aspectes de la gènesi dels seus relats i de copsar la seua passió per allò que escrivia. Després encara ens vam veure dos cops més, en un dels quals em va dedicar un llibre amb un d'aquells deliciosos dibuixos que feia, en una època en què estava abocat a aprofitar en l'elaboració de noves creacions cada un dels moments que se li escolaven.

Sempre que puc, intento seguir-me trobant amb el Moncada escriptor. Moncada aconsegueix, sense caure en el costumisme, que uns paisatges i uns personatges locals esdevinguin universals. Per això la seua literatura arriba a qualsevol

persona que s'hi apropa des de qualsevol lloc del món. Però per a la gent de l'Ebre té un valor especial, perquè ens hi reconeixem. Aquells llaguts que baixaven l'Ebre curulls de carbó i després, sirgant quan no hi havia prou vent per a impulsar la vela, el remuntaven carregats de diferents productes, ens donen la clau de la connexió de tot un territori, més enllà dels límits administratius. És el que queda reflectit en el goig expressat per Marcel·lí, el patró de l'embarcació de "Guardeu-vos de somiar genives esdentegades", quan l'administrador de l'empresa minera li anuncia que ha de fer un viatge de vint-i-cinc tones de carbó per a una bòbila de Tortosa: "La monotonia diària dels viatges a dur lignit a l'estació de Faió l'ensopia. El que li anunciava l'administrador volia dir, entre anar i tornar, tres dies de navegació. Significava trobar vells amics [...]". Navegació pausada, eix de comunicació, trobada, espais comuns... La base compartida que,

Màrius Pont Fandos

encara avui, ens identifica a través de connexions nascudes d'ancestrals relacions socials, que són filles -cal no oblidar-ho- de les relacions personals.

Amb tot el reconeixent a tantes altres persones que, de l'Ebre, n'han fet matèria literària, deixeu-me ara acabar remarcant que el tram català del riu té dos importants monuments narratius que ens ajuden -i de quina manera- a comprendre el territori: Jesús Moncada, a l'extrem superior, i Sebastià Juan Arbó, a l'extrem inferior. Qualsevol ocasió és bona per a establir una enriquidora conversa lectora amb cadascun d'ells i, si m'apureu, convidar-los a la mateixa taula.